

O'ZBEKISTONDA KIBERJINOYATLARNI TERGOV QILISHGA DOIR XALQARO STANDART HAMDA USHBU TURDAGI JINOYATLARNI TERGOV QILISHDA DAVLATLARNING MANFAATLI HAMKORLIGI

Umarov Faxriddin Dilshodjon o'g'li
Ichki ishlar vazirligi leytenanti

Annotatsiya. Kiberjinoyatlar bilan kurashishga doir xalqaro standartlar va davlatlarning hamkorligi kiberxavfsizlik sohasidagi muammolarni hal qilishda juda muhimdir. O'zbekistonda ham davlat va xalqaro tashkilotlar kiberxavfsizlikning o'rnatilishiga va kiberjinoyatlarni oldini olishga xizmat qiladilar.

Kalit so'zlar: Kiberjinoyatlar, standartlar, maxfiylik sozlamalari, xalqaro standartlarni joriy qilish, kooperatsiya;

Xalqaro standartlar: Xalqaro tashkilotlar, masalan, ITU (International Telecommunication Union) va ONU (O'zbekiston) kabi tashkilotlar o'rtasida kiberxavfsizlik sohasida hamkorlik amalga oshirishadi. Ular standartlarni yaratish, ma'lumot almashish va qo'llash, kiberjinoyatlar bilan kurashish, ma'lumotlarni himoya qilish va tashkilotlar orasidagi hamkorlikni ta'minlash uchun yo'l harakatlarini ko'rsatadi.

Davlatlarning manfaatli hamkorligi: Davlatlar, kiberxavfsizlik sohasida hamkorlikni mustahkamlash va kiberjinoyatlarni oldini olishda bir-biriga yordam berishadi. O'zbekistonda Respublika Kiberxavfsizlik markazi (CERT.uz) kabi tashkilotlar kiberjinoyatlar va ularning oldini olish sohasida davlat va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilishadi. Bu tashkilotlar o'rtasida ma'lumot almashish, maxfiylik sozlamalari, kiberjinoyat va yo'l qo'ymaslikni aniqlash, ma'lumotlarni himoya qilish va boshqa xizmatlarni taqsimlashni o'z ichiga olgan kooperatsiya va shirikliklarni rivojlantirish mumkin.

Bundan tashqari, O'zbekistonda kiberxavfsizlik sohasidagi tadbirlar, kiberjinoyatlar bilan kurashish va o'z resurslarini ta'lim, ilmiy tadqiqot va amaliyot sohasida rivojlantirish uchun tashkilotlar orqali davlatning o'zining kiberxavfsizlik strategiyalarini amalga oshiradi.

Barcha bu faoliyatlar bir qator yo'nalishlarni o'z ichiga oladi: xalqaro standartlarni joriy qilish, ma'lumot almashish, ma'lumotlar bazalarini himoya qilish, kiberjinoyatlarni oldini olish va maxfiylik sozlamalarini ta'minlash, shuningdek xalqaro tashkilotlar bilan kiberxavfsizlik sohasida hamkorlikni rivojlantirish. Bu hamkorliklar, kiberxavfsizlikning o'rnatilishi va davlatlar orasidagi kooperatsiyani mustahkamlashga yordam beradi.

Bundan tashqari, ko'rishimiz mumkinki butun dunyo ushbu turdagi jinoyatlarga kurashayotgan bir davrda MDH mamlakatlari ham bundan chetda turmadi. 2018 yil 28 sentabr kiberjinoyatlarni tergov qilishda hamkorlik qilish masalasini tartibga soluvchi ixtisoslashtirilgan hujjatlardan biri hisoblanmish Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlar o'rtasida axborot texnologiyalari sohasida jinoyatlarga qarshi kurashish bo'yicha Bitim imzolandi. Ozarbayjon

Respublikasi, Armaniston Respublikasi, Belorusiya, Qozog'iston, Qirg'iziston Respublikasi, Rossiya Federatsiyasi, Moldova Respublikasi, Tojikiston, Turkmaniston, O'zbekiston va Ukraina ushbu Bitim qatnashchilaridir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 13.02.2019 yildagi PQ-4188-sonli qarori bilan 2018 yil 28 sentyabrda MDH davlatlari rahbarlari kengashining majlisida imzolangan Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlar o'rtasida axborot texnologiyalari sohasidagi jinoyatlarga qarshi kurashish sohasida hamkorlik to'g'risidagi Bitimni tasdiqladi. Ushbu Bitimni amalga oshirish bo'yicha vakolatli organ larsifatida O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Davlat xavfsizlik xizmati va Axborotlashtirish va telekommunikatsiyalar sohasida nazorat bo'yicha davlat inspeksiyasi belgilandi. Ushbu hujjat doirasida, axborot texnologiyalari sohasida quyidagi harakatlarni (agar ular qasddan qilingan bo'lsa) tergov qilishda Bitimga qo'shilgan davlatlar bilan hamkorlik qilish mumkin: a) axborotni yo'q qilish, blokirovka qilish, o'zgartirish yoki nusxalash, axborot (kompyuter) tizimining ishlashini qonun bilan himoyalangan kompyuter ma'lumotlariga ruxsatsiz kirish orqali xalaqit berish;

b) zarar keltiruvchi dasturlarni yaratish, foydalanish yoki tarqatish;

v) kompyuter tizimidan foydalanish huquqiga ega bo'lgan shaxs tomonidan qonun bilan qo'riqlanadigan kompyuter ma'lumotlarini yo'q qilishga, blokirovka qilishga yoki o'zgartirishga olib keladigan qoida larning buzilishi, agar bu xatti-harakatlar jiddiy zarar yoki jiddiy oqibatlarga olib kelgan bo'lsa;

g) kompyuter ommaviy axborot vositalarida saqlanadigan yoki ma'lumotlar tarmoqlari orqali uzatiladigan kompyuter tizimida ishlov berilgan ma'lumotni o'zgartirish yoki kompyuter tizimiga noto'g'ri ma'lumotlar kiritish orqali mulkni o'g'irlash;

d) qonun bilan himoyalangan kompyuter ma'lumotlariga ruxsatsiz kirish bilan;

O'zbekiston kiberjinoyatlarni tekshirishga olish va ular bilan kurashishda xalqaro standartlarga rioya qilishga intilishmoqda. Xalqaro standartlar, O'zbekistonning kiberxavfsizlik sohasidagi faoliyatini tan olish, yaxshi amalga oshirish va kiberjinoyatlarni oldini olishda hamda xalqaro hamkorliklarda hamda ma'lumot almashishda yordam beradi.

Kiberxavfsizlik sohasida O'zbekiston, OIT (ITU) va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilmoqda. O'zbekiston Kiberxavfsizlik markazi (CERT.uz) OIT bilan hamkorlik qilish va xalqaro standartlarni joriy qilishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, O'zbekiston IT sohasida hamkorlikni rivojlantirish maqsadida xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilishni o'z ichiga olgan holda kiberjinoyatlarni oldini olish uchun qo'shimcha tashkilotlar bilan hamkorlik qilmoqda.

O'zbekiston davlatining kiberxavfsizlik sohasidagi tadbirlari, kiberjinoyatlarni teshirga olish, ma'lumot almashish va o'z resurslarini ta'lim, ilmiy tadqiqot va amaliyot sohasida rivojlantirishga qaratilgan. Davlat, O'zbekiston Kiberxavfsizlik markazi (CERT.uz) va boshqa tashkilotlar orqali kiberxavfsizlik strategiyalarini

amalg oshirib, xalqaro standartlarni joriy qilib, kiberjinoatlarni teshirga olish, ma'lumotlarni himoya qilish va boshqa xizmatlarni taqsimlashni o'z ichiga olgan kooperatsiya va shiriklikni rivojlantirishga intilmoqda.

Bunday hamkorliklar, O'zbekiston kiberxavfsizlik sohasidagi faoliyatni yaxshilash, kiberjinoatlarni teshirga olish, maxfiylik sozlamalarini ta'minlash va kiberxavfsizlikning o'rnatilishi bilan bog'liq xizmatlarni takomillashtirishga yordam beradi. Shu bilan birga, O'zbekiston kiberxavfsizlik sohasidagi ilmiy va amaliy yondashuvni rivojlantirish, yangiliklar almashish va hamkorliklarni rivojlantirish uchun xalqaro standartlarga rioya qilishga intiladi.

Xulosa. Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, ushbu sohadagi xalqaro hamkorlik turli xil jarayonlarni yaratishni o'z ichiga oladi. Xalqaro tashkilotlar asosiy maqsad sifatida uyushgan jinoiy tarmoqlar faoliyatiga barham berishni oliy maqsad sifatida belgilab olishlari zarurdir. Fikrimiz yakunida taklif sifatida shuni aytishimiz mumkinki, kiberjinoatchilikka qarshi kurashish tartibini tartibga soluvchi yagona global hujjat ishlab chiqilmagan bo'lib, kiber kosmosdagi sub'ektlarning harakatlarini qonuniy tartibga solish, kiberjinoatchilikka qarshi kurashish choralarini sayozligicha qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Zgadzai O.E., Kazantsev S. Ya. Cybercrime: factors of danger and problems of struggle. Vestnik GU «Nauchnyitsentrbezopasnostizhiznedeyatel'nostidetei» = Bulletin of «Research Center for the Security of Children», 2013, no. 4 (18), pp. 80–86. (In Russian).
2. Gradov A. The activities of the North Atlantic Treaty Organization in the sphere of cyber-security. Zarubezhnoevoennoeobozrenie = Foreign Military Review, 2014, no. 7, pp. 13–16. (In Russian)
3. Convention on cybercrime, opening of the treaty: Budapest, 23/11/2001. URL: www.coe.int/en/web/cybercrime/the-budapest-convention
4. <http://indianexpress.com/article/india/home-ministry-pitches-for-budapestconvention-on-cyber-security-rajnath-singh-5029314/>
5. Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига аъзо давлатларнинг ахборот технология лари соҳасидаги жиноятларга қарши кураш бўйича ҳамкорлиги тўғрисида”ги Битим, 3-моддаси